Doğrudan yabancı yatırım yoluyla sanayileşme

Dr Alexander Ressos, TEP
Attorney-at-Law (Switzerland and Germany),
Solicitor (England & Wales and Hong Kong)
Of Counsel, KGP Legal LLC
alexander.ressos@kgplegal.com.sg
www.ressos.com.sg

1965'ten sonra çok uluslu şirketlere yöneliş

Bu kısmın II. Bölümü'nde incelenen 9 Ağustos 1965'teki Malezya'dan ayrılık, ilk stratejinin dayandığı öncülü ortadan kaldırdı.[1] Tek bir şehir, sanayi tabanını yalnızca iç pazarı üzerine kuramazdı. Endonezya'nın Konfrontasyon politikası takımadalarla ticareti zaten kesmişti. Malezya ise artık kendi gümrük tarifelerine sahip ayrı bir devletti. Hükümet dışa açılarak karşılık verdi. Dünya pazarları için üretmeye ve bu pazarlara erişimi kontrol eden şirketleri çekmeye karar verdi. Uygulamada bu, Amerikan, Avrupa ve Japon çok uluslu şirketleri anlamına geliyordu.

Bu karar, geriye dönüp bakıldığında göründüğü kadar açık değildi. 1960'ların yeni bağımsızlığını kazanmış birçok devleti çok uluslu şirketlere şüpheyle bakıyordu. Yabancı sermayeyi sömürge dönemi sömürüsüyle ilişkilendiriyor, devlet mülkiyetini ya da korunan ulusal şampiyonları tercih ediyorlardı. Singapur'un kendi siyasetinde de sendikacı James Puthucheary, stratejik ağır sanayinin devlete ait olması gerektiğini savunmuştu. Puthucheary, Winsemius'u özel teşebbüsün kararlı bir savunucusu olarak hatırlıyordu. Stoelinga, Goh Keng Swee'nin de danışmanın

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

görüşünü paylaştığını gösterir.[2] Singapur'un liderleri, şehrin kendi sanayicilerini yetiştirmek için zamanı olmadığı sonucuna vardı. Yabancı firmalar sermaye, teknoloji, yönetim ve her şeyden önce pazar getiriyordu.

1967 yılı bir dönüm noktası oldu. Japonya, Amerika Birleşik Devletleri, Britanya ve Hong Kong'dan gelen yatırımcılar taahhütlerini artırdı. Çin'deki Kültür Devrimi'nden esinlenen 1967 Hong Kong ayaklanmaları, yüzlerce Hong Kong şirketini daha güvenli bir üs aramaya yöneltti. EDB New York'ta bir ofis açtı. Ofis dört ay içinde, birçoğu yarı iletken firması olan Amerikalı üreticilerden yaklaşık yüz talep aldı. Potansiyel yatırımcıların başvuruları 1967'deki 1.174'ten 1968'de 1.300'e yükseldi.[3]

Öncü sanayi statüsü ve 1967 tarihli Ekonomik Genişleme Teşvikleri Kanunu

Vergi teşvikleri, yatırım kararlarını etkilemek için kullanılan başlıca araçtı. Yalnızca 1966'da yeni kayıt olan 26 firmaya beş yıllık vergi tatiliyle birlikte öncü sanayi statüsü (pioneer status) verildi. Hükümet bu firmaların tam üretime geçtiklerinde 19.000 işçi çalıştırmasını bekliyordu. Yasama organı 1967'de 1959 ordinance'ının yerine Ekonomik Genişleme Teşvikleri (Gelir Vergisinden Muafiyet) Kanunu'nu (Economic Expansion Incentives (Relief from Income Tax) Act) çıkardı. Kanun teşvik mevzuatını tek metinde topladı ve sonraki teşviklerin çerçevesi oldu. Kanun 15 Aralık 1967'den beri yürürlüktedir.[4]

Kanun'un yapısı kalkınmacı devletin mantığını yansıtır. Bakan bir sanayi dalını ve ürünlerini öncü sanayi ilan edebilir. Bunun ardından bir şirket öncü sanayi sertifikası (pioneer certificate) için başvurabilir. Kanun'un bugünkü hâlinde bir öncü şirketin muafiyet süresi toplamda 15 yılı aşamaz.[5] Dolayısıyla teşvik takdire bağlı bir imtiyazdır. Şirket ile ilgili kamu kurumu arasında her vaka için ayrı ayrı müzakere edilir. Kurum yatırım, istihdam veya faaliyetlere ilişkin koşullar koyabilir. Kanun EDB'ye güçlü bir pazarlık aracı vererek yatırımcı ile devlet arasındaki ilişkiyi sözleşmeye dayalı bir ortaklığa dönüştürdü.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

1970'lerin sonundaki bir yetkili, temeldeki felsefeyi basit bir aritmetikle açıkladı. 1980'de uluslararası bir vergi konferansında, yüzde 40'lık kurumlar vergisi oranıyla vergilendirmenin ilk teoreminin "az, çoktur" olduğunu söyledi, çünkü sıfırın yüzde 40'ı sıfırdır.[6] Devlet, yeni yatırımları elde edebilmek için onlardan gelecek vergi gelirinden vazgeçiyordu. Bunun karşılığında yatırımların yaratacağı ücretlere, tedarikçilere ve daha sonraki vergiye tabi kârlara güveniyordu.

Texas Instruments ve elektronik kümesi

Texas Instruments'ın 1968'de gelişi, EDB'nin kuruluş efsanesi hâline geldi. Lee Hsien Loong'un 1991'de aktardığına göre şirket Singapur hakkında pek az şey biliyordu. Yerel işçilerin bir elektronik montaj hattında gereken beceri ve disipline sahip olup olmadığından şüphe ediyordu. EDB yetkilileri ziyaretçileri, genç kadınların perukların üzerine saçları teker teker sabırla diktiği bir peruk fabrikasına götürdü. İkna olan Texas Instruments, projesini taahhütten ilk yarı iletkenlerin üretimine elli günde taşıdı. Tesis 4 Temmuz 1969'da resmen açıldığında şimdiden bin işçi çalıştırıyordu.[7]

Bunu başka yarı iletken ve elektronik firmaları izledi. Amerika Birleşik Devletleri'nden National Semiconductor, Hewlett-Packard, General Electric ve Fairchild, Japonya ve Avrupa'dan da Hitachi, Philips ve Siemens geldi. Linda Lim'in çalışmasına dayanan Stoelinga, sonucun boyutunu ortaya koyar. 1975'te 91 elektronik firması, sanayi işgücünün beşte birine denk gelen 46.247 işçi çalıştırıyordu. 1980'de ise 185 firma 71.727 işçi istihdam ediyordu. 1991'e gelindiğinde Singapur dünyadaki Winchester disk sürücülerinin yarısından fazlasını üretiyordu. Lee Hsien Loong bunu "EDB'nin çabalarıyla yaratılmış, insan eliyle oluşturulmuş bir rekabet avantajı" olarak nitelendirdi.[8]

Yatırımı eğitim izledi. EDB, Hindistan'dan Tata, Rollei, Brown Boveri ve Philips ile eğitim merkezleri kurdu. Bunları Japonya-Singapur, Almanya-Singapur ve Fransa-Singapur enstitüleri izledi. Alman fotoğraf makinesi üreticisi Rollei ve Philips, bu merkezlerden ikisinin 1970'lerin başında kurulmasına yardım etti. Merkezler, örgün eğitimi sınırlı olan işçileri çok uluslu fabrikalardaki işlere hazırladı.[9] Yabancı bir

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

firmayı getirme ve onun varlığını yerel becerileri geliştirmek için kullanma modeli, EDB yönteminin kalıcı bir özelliği hâline geldi. J Kısmı'nın IV. Bölümü, yetenek alanındaki halef programları inceler.

1968 yeniden yapılanması: EDB, JTC ve DBS

Başarı Kurul'un yükünü aşırı artırdı. Hükümet 1968'de Kurul'un iki işlevini ayrı kurumlara devretti. Bugünkü JTC Corporation olan Jurong Town Corporation, sanayi bölgelerinin geliştirilmesini ve yönetimini üstlenmek üzere 1 Haziran 1968'de kuruldu. EDB'nin sanayi finansmanını devralmak üzere 16 Temmuz 1968'de kurulan Development Bank of Singapore ise 1 Eylül 1968'de faaliyete başladı.[10] EDB, yatırım teşvikini asıl görevi olarak korudu.

Yeniden yapılanma, Singapur'un ekonomi yönetimini bugün de şekillendiren bir iş bölümü yarattı. Bir kurum yeri pazarlıyor, bir diğeri araziyi ve binaları sağlıyor, üçüncüsü projeleri finanse ediyordu. Her biri kendi kuruluş kanunu, bütçesi ve yönetimi olan, bir bakanlığın siyasi yönlendirmesi altında çalışan, kanunla kurulmuş bir kamu kurumuydu (statutory board). Model, hükümetin kontrolden vazgeçmeden ticari yöntemler kullanmasına imkân verdi. Ayrıca sonraki bölümlerde incelenen finans kurumlarının da yolunu hazırladı. DBS, D Kısmı'nda ele alınan üç büyük yerli bankadan biri oldu. Aynı yıl açılan offshore piyasa ise bu kısmın IV. Bölümü'nün konusudur.

Notlar

1. SG101, "1959–1965: Early Economic Strategies", a.g.e.: Singapur 9 Ağustos 1965'te Malezya'dan ayrıldı. ↩
2. F. Stoelinga, *Albert Winsemius*, a.g.e., s. 224, J. J. Puthucheary ile yapılan sözlü tarih görüşmesine atıfla (National Archives of Singapore, 10. makara); Puthucheary bu görüşmede Winsemius'un "was very much a private enterprise man" olduğunu hatırladı. ↩
3. F. Stoelinga, *Albert Winsemius*, a.g.e., s. 328–329, Chan Chin Bock, "Romancing the American MNCs", Chan Chin Bock vd. (ed.), *Heart Work*,

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Singapur, 2002, s. 32–53, burada s. 44'ten, Hong Kong şirketlerinin "relocating their operations to Singapore to get away from the strikes, the bombs and general chaos" hakkında alıntıyla; F. Stoelinga, *Albert Winsemius*, a.g.e., s. 329, Lee Soo Ann, *Industrialization in Singapore*, s. 63'e atıfla. ↩

4. F. Stoelinga, *Albert Winsemius*, a.g.e., s. 328, EDB 1967 Faaliyet Raporu'na atıfla; Altıncı Uluslararası Vergi Konferansı'ndaki konuşma, Şubat 1980, a.g.e., s. 3: "In 1967, the Economic Expansion Incentives (Relief from Income Tax) Act was passed to replace the earlier legislation and to consolidate the laws."; Economic Expansion Incentives (Relief from Income Tax) Act 1967, Singapore Statutes Online'dan lawplayer.com'da yeniden yayımlandığı biçimiyle (erişim tarihi: Kasım 2026): "In operation from 15 December 1967". ↩

5. Economic Expansion Incentives (Relief from Income Tax) Act 1967, ss. 3–6, lawplayer.com'da yeniden yayımlandığı biçimiyle (erişim tarihi: Kasım 2026): s. 4 (öncü sanayilerin onaylanması), s. 5 (öncü sanayi sertifikaları), s. 6(1) ve (3) (toplamda "not exceeding 15 years" muafiyet süresi). ↩

6. Altıncı Uluslararası Vergi Konferansı'ndaki konuşma, Şubat 1980, a.g.e., s. 4: "40 per cent of zero is zero, 40 per cent being the Singapore income tax rate on corporation profits". ↩

7. BG Lee Hsien Loong'un konuşması, 1 Ağustos 1991, a.g.e., s. 3: proje "got off the ground within 50 days flat, from date of project commitment to the production of the first batch of semiconductors and integrated circuits in Singapore"; F. Stoelinga, *Albert Winsemius*, a.g.e., s. 329: tesisin 4 Temmuz 1969'da bin çalışanla resmî açılışı. ↩

8. F. Stoelinga, *Albert Winsemius*, a.g.e., s. 329, Linda Lim, *Trade, Employment and Industrialization in Singapore*, Cenevre, 1986, s. 87'ye atıfla; BG Lee Hsien Loong'un konuşması, 1 Ağustos 1991, a.g.e., s. 10: Singapur "the dominant producer of Winchester disk drives in the world, accounting for more than 50 per cent of world output" idi. ↩

9. BG Lee Hsien Loong'un konuşması, 1 Ağustos 1991, a.g.e., s. 9; F. Stoelinga, *Albert Winsemius*, a.g.e., s. 322 ve 378. ↩

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

10. Wikipedia, "JTC Corporation" (erişim tarihi: Kasım 2026): 1 Haziran 1968'de Jurong Town Corporation olarak kuruldu; SG101, "Jurong: From Swamp to Suburb", a.g.e.: görev "later passed to Jurong Town Corporation (JTC), which was set up … in 1968"; Wikipedia, "DBS Bank" (erişim tarihi: Kasım 2026): EDB'nin sanayi finansmanı sorumluluklarını devralmak üzere 16 Temmuz 1968'de hükümet tarafından kuruldu, 1 Eylül 1968'de faaliyete başladı; Wikipedia, "1968 in Singapore" (erişim tarihi: Kasım 2026). ↩

Disclaimer

This article is provided for general information only. It is based on publicly available sources as at its date of publication. These sources have not been independently verified against licences, regulatory registers or the records of the entities concerned. It is not legal, tax, financial or investment advice. Nor is it a recommendation to invest in, transact with or use the services of any entity mentioned. Law and regulation change frequently, so the content may be incomplete or outdated. To the fullest extent permitted by law, Dr Alexander Ressos and the publisher of SingaporeIQ exclude all liability for loss or damage arising from the use of or reliance on this article. Readers should obtain advice on their specific circumstances before acting or refraining from action.

Names and trademarks of the entities discussed belong to their owners and are used for identification only. Their mention implies no endorsement, affiliation or allegation of wrongdoing. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. Corrections and updates: contact@ressos.com.

© 2026 Dr Alexander Ressos. This article may be quoted with attribution to SingaporeIQ (SingaporeIQ.com). Reproduction in full and any commercial use require prior written consent. The Legal Terms at https://singaporeiq.com/legal-terms apply.

Author contact: Dr Alexander Ressos, TEP · contact@ressos.com

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.